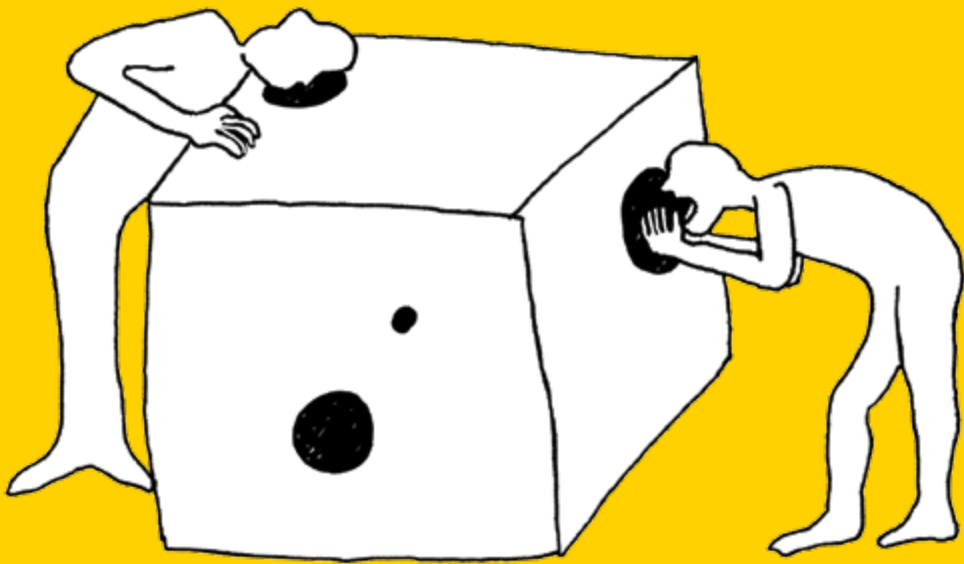

ERVARINGS KRACHT

*Inspirerende verhalen uit de
Leerwerkplaats Ervaringsdeskundigheid*

VOORWOORD

“Door de weg te gaan leer je over het pad, dus ga het vooral doen en ervaren!”

In januari 2016 is de Leerwerkplaats Ervaringsdeskundigheid van start gegaan met docenten, onderzoekers, professionals, studenten en ervaringsdeskundigen, van binnen en buiten de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). De Leerwerkplaats, mogelijk gemaakt door subsidiegelden van de HAN, is ontstaan vanuit het belang om ervaringsdeskundigheid in onderwijs, onderzoek en praktijk te versterken. De vraag die centraal stond was: wat betekent samenwerken vanuit ervaringsdeskundigheid voor de houding en het handelen van docenten, onderzoekers en professionals?

Met een vaste groep van ruim twintig mensen zijn we vervolgens op pad gegaan en zijn we gedurende het hele jaar vijf keer bij elkaar geweest. Ieders individuele leervraag was leidend in het leerproces. De bijeenkomsten werden daarmee ook echte leerbijeenkomsten waar successen werden gedeeld, valkuilen werden benoemd en vooral elkaar inspireren steeds centraal stond.

Het thema ervaringsdeskundigheid is 'in'. Steeds vaker wordt in het onderwijs samengewerkt met ervaringsdeskundigen, meer organisaties roepen cliëntenraden in het leven of willen samen met ervaringsdeskundigen beleid ontwikkelen. Op zich niks mis mee. Wél als de inzet van ervaringsdeskundigen beperkt blijft tot een *hype* waar geen echte, waarachtige samenwerking uit kan ontstaan. Of zoals een gemeenteambtenaar zei toen hij in gesprek was met één van de deelnemers van de Leerwerkplaats: *'oh ja, we moeten ook nog wat met die mensen!'* Zo dus niet, wat ons betreft.

Een aantal lessen hebben we getrokken uit het afgelopen jaar. We noemen hier de twee belangrijkste.

Ten eerste, samenwerken met ervaringsdeskundigen is zoeken naar betekenis in die samenwerking, naar de manier waarop je eerlijk en gelijkwaardig met elkaar kunt samenwerken, naar hoe je elkaar kunt ontmoeten. De *inzet* van ervaringsdeskundigen is dan ook eigenlijk verkeerd taalgebruik. Wat ons betreft gaat het niet om instrumenteel 'benutten' van ervaringsdeskundigheid omdat het politiek correct is. Het gaat er juist om: wat hebben wij elkaar te vertellen, te leren en hoe komen alle betrokkenen zo goed mogelijk tot hun recht in de samenwerking?

Ten tweede, zoeken naar een gelijkwaardige samenwerking vraagt een bepaalde *mindset*, je openstellen en nieuwsgierig zijn naar de ander. Verwachtingen ten aanzien van je professionele rol loslaten. Niet bang zijn voor chaos, voor problemen, voor pionieren, voor het onvoorspelbare.

Wat wij hebben gemerkt: door de weg te gaan leer je over het pad, dus ga het vooral doen en ervaren!

In deze publicatie delen een aantal deelnemers van de Leerwerkplaats Ervaringsdeskundigheid hun ervaringen. We hopen je met deze verhalen te kunnen inspireren!

Maaïke Hermsen, Ida van Asselt-Goverts, Lineke van Hal, Mariëtte van Hees,
Elske van Oostaijen & Paul Vogels
Projectgroep Ervaringsdeskundigheid HAN

*“Mooi als studenten leren van de
ervaringsverhalen van anderen”*

BEA

Bea Jonker is docent bij de opleiding Pedagogiek van de HAN en contactpersoon van de minor 'Mensen met een Lichte Verstandelijke Beperking' (LVB). Bea heeft de Leerwerkplaats als verrassend en inspirerend ervaren: de grote diversiteit van deelnemers en de wijze waarop iedereen ruimte kreeg op eigen manier te werken aan een leervraag spraken haar aan. Bea: "Zelf heb ik me met name beziggehouden met de vragen: Hoe kan je ervaringsdeskundigen in het onderwijs betrekken? Hoe doe je dat zó, dat de rollen

helder zijn en dat er echt sprake is van gelijkwaardigheid? Bij ervaringsdeskundigheid is belangrijk dat een stukje van het kijken, van het voelen en het beleven van een ander ontsluit wordt. Hoe werk je op zo'n manier samen, dat dit ook gebeurt?" Bea geeft een voorbeeld. In de minor heeft zij Plubo uitgenodigd, een theatergroep van mensen met LVB. De acteurs en de studenten kregen een gezamenlijke les, waarbij het ging om samen afstemmen. De acteurs van Plubo konden vanuit hun acteerervaring hierin iets voor studenten betekenen, bijvoorbeeld door frank en vrij te bewegen. Ook nodigde Bea een ervaringsdeskundige samen met haar coach uit om met de studenten in gesprek te gaan over ervaringen met inclusie, belemmeringen daarbij en het samenwerken met ervaringsdeskundigen. In de minor worden studenten uitgedaagd om samen met iemand met LVB te onderzoeken hoe inclusie bevorderd kan worden. Niet als hulpverlener, maar als belangenbehartiger. Studenten leren van de ervaringsverhalen van mensen met een lichte verstandelijke beperking en werken hierin samen.

“Hoe doe je dat zó, dat de rollen helder zijn en dat er echt sprake is van gelijkwaardigheid?”

Bea heeft gemerkt dat in de samenwerking met ervaringsdeskundigen haar eigen taakgerichtheid soms lastig is. Het is goed om je daarvan bewust te zijn en die taakgerichtheid soms ook los te laten. Anderzijds betekent gelijkwaardigheid ook dat je ervaringsdeskundigen mag aanspreken, zoals je dat ook bij een collega zou doen. Het is belangrijk om duidelijk te zijn.

In het onderwijs is nog een wereld te winnen als het gaat om samenwerken met ervaringsdeskundigen vindt Bea. Voor docenten die hiermee aan de slag willen, heeft Bea een aantal tips:

- * Wees duidelijk welke rol de ervaringsdeskundige heeft en wat er van hen verwacht wordt.
- * Probeer er een gezamenlijke zoektocht van te maken en probeer de samenwerking in het onderwijs samen vorm te geven. Laat studenten en ervaringsdeskundigen in gesprek gaan of samen een opdracht doen.
- * Geef ervaringsdeskundigen naderhand feedback, net zoals je bij gast-docenten zou doen.
- * Blijf open kijken en leer van je eigen handelen en reacties, vooral op momenten dat het ‘schuurt’ en het anders loopt dan je verwacht had.
- * Het werkt goed als er een coach is die vooraf, tijdens en na de les de ervaringsdeskundige ondersteunt. De coach kan bijvoorbeeld ondersteunen met een enkel gebaar als de persoon teveel uitweidt, of kan een vraag net iets makkelijker stellen, waardoor deze beter begrepen wordt. De coach biedt bovendien veiligheid voor alle partijen, waardoor het makkelijker wordt een open gesprek aan te gaan en door te vragen.

*“Een spreekbuis voor mensen
die niet zo goed voor zichzelf
kunnen opkomen”*

BRAM

Bram Göring nam als ervaringsdeskundige deel aan de Leerwerkplaats. Door een hersenbloeding bij de geboorte heeft Bram spasmen en een lichamelijke beperking, waardoor hij rolstoelafhankelijk is. Hij heeft een MBO opleiding Sociale Dienstverlening en een opleiding NLP en coaching gevolgd. Hij kan goed aangeven hoe het is om een beperking te hebben en is daarmee ook spreekbuis voor anderen die dit minder goed kunnen verwoorden. Bram: “Dat is voor mij ervaringsdeskundigheid: een spreekbuis zijn voor mensen die misschien niet zo goed kunnen praten of dingen niet zo goed onder woorden kunnen brengen. Een spreekbuis zijn voor mensen die niet zo goed voor zichzelf op kunnen komen. Dat is voor mij de essentie.”

In de leerwerkplaats ging hij aan de slag met twee leervragen:

- 1. Hoe kan ik mijn eigen ervaringsdeskundigheid versterken en groeien in die rol?*
- 2. Hoe komen mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in beeld bij werkgevers en welke ondersteuning kunnen ervaringsdeskundigen hierin bieden?*

Voor Bram was de eerste bijeenkomst lastig. De term ervaringsdeskundigheid werd ‘heel wetenschappelijk’ benaderd, terwijl voor hem ervaringsdeskundigheid juist ‘uit het hart’ komt. Wel vond hij de diversiteit aan deelnemers heel waardevol. Het was voor hem vooral een netwerkbijeenkomst. Buiten de Leerwerkplaats heeft hij met een drie andere deelnemers contact gehad, om zo elkaar wederzijds te versterken. Bram: “Soms heb je het idee: ‘In Den Haag regelen ze het allemaal wel, maar wie hoort mij?’ En door het contact met anderen, merk je dat meer mensen bezig zijn met hetzelfde thema en tegen dezelfde dilemma’s aanlopen. En alleen dat al is waardevol voor je gevoel van meedoen in de maatschappij. Je komt er

achter dat het veel breder gedragen wordt. Het is gaaf elkaar te inspireren.” Hij hoorde van één van de andere deelnemers, werkzaam bij het Zelfregiecentrum, over de cursussen ervaringsdeskundigheid die daar dit jaar aangeboden worden. Bram heeft aan één van die cursussen deelgenomen. Hij heeft er veel van opgestoken. Waardevol was vooral de oefening waarin je je levensverhaal beschreef aan de hand van 3 vragen. *Wat heb je meegemaakt? Hoe ben je daarmee omgegaan en hoe ben je eruit gekomen? Wat heb je op basis daarvan anderen te bieden en wat kan je anderen meegeven?* Zijn ervaringsdeskundigheid is niet alleen versterkt door de opleiding, maar ook doordat hij tijdens de bijeenkomsten en in ontmoetingen met anderen, terug hoorde dat hij zijn ervaringskennis eigenlijk al op een heel goede manier inzet voor anderen. Hij heeft zich ontwikkeld van ‘onbewust bekwaam’ tot ‘bewust bekwaam’. Onlangs is Bram aan de slag gegaan als junior consultant ‘arbeid’ bij de gemeente Arnhem (traineeship). Op die plek kan hij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt concreet van dienst zijn en iets voor hen betekenen.

Het afgelopen jaar heeft Bram vooral geleerd minder snel te oordelen. Bram zegt daarover: “Ik ben milder geworden. In plaats van primair te reageren op wat iemand niet zo tactisch zegt, luister ik naar de intentie en het bredere verhaal. Als je je blijft verwonderen, zorgt dat voor communicatie in plaats van weerstand.”

Voor ervaringsdeskundigen heeft Bram de volgende tips:

- * Besef dat een ander je niet op voorhand kan begrijpen, want hij heeft jouw beperking niet. Dingen die voor jou normaal zijn, zijn dat voor iemand zonder jouw beperking niet. Vertellen hoe je dag eruit ziet, kan voor anderen waardevol zijn. Vertel mensen wat jou het meest geholpen heeft in het omgaan met je beperking.
- * Blijf je verwonderen, wordt niet boos als iemand iets niet handig aanpakt. Geef aan dat dit niet voor jou werkt en wat dan wel.
- * Weet waar je persoonlijke grenzen liggen over wat je wel en niet wil vertellen. Geef deze grenzen aan of vraag de mensen met wie je samenwerkt je te ondersteunen bij het aangeven daarvan.
- * Vraag concreet feedback aan mensen met wie je samenwerkt. Zij vinden het soms moeilijk die zelf eerlijk te geven. Zie feedback als een mogelijkheid te groeien in je rol.

Voor mensen die willen gaan samenwerken met ervaringsdeskundigen heeft Bram de volgende tips:

- * Stel vooral vragen op momenten dat je de neiging hebt iets te veronderstellen.
- * Voer de 5 seconden-regel in: mensen met een beperking hebben soms iets meer tijd nodig en dan lukt het hen zelf. Wacht dus even of het iemand zelf lukt.
- * Vraag de ander of en hoe deze geholpen wil worden. Besef dat ieder mens uniek is en eigen behoeften heeft.
- * Biedt duidelijkheid. Geef vooraf aan wat er van de ervaringsdeskundige verwacht wordt en wat zijzelf kunnen verwachten. Vraag hen vooraf wat aan informatie en ondersteuning nodig is.
- * Bespreek met de ervaringsdeskundigen of zijzelf eigen grenzen aangeven tijdens een gastles (bijvoorbeeld bij vragen die te persoonlijk zijn) of dat zij graag vooraf die grenzen bespreken, zodat jij op die momenten kunt ondersteunen.
- * Bespreek achteraf eerlijk hoe de samenwerking verliep.
- * Besef dat je zelf ook je beperkingen hebt of kunt krijgen. We hebben allemaal een bepaalde kwetsbaarheid.
- * Let niet teveel op de beperkingen, maar let op wat iemand kan. Wie is de persoon? Ga daar naar op zoek!

*“Ervaringsdeskundige is
een kwetsbaar beroep”*

LINDA

Linda Dekker is onwijs blij dat ze in de Leerwerkplaats Ervaringsdeskundigheid docenten en ook studenten heeft ontmoet. Ze heeft met docenten en studenten samengewerkt. Elkaar ontmoeten en met elkaar werken helpt om meer inzicht te krijgen in hoe je binnen de HAN of universiteit zowel een docerende als een lerende rol kan hebben. Naast deze positieve ervaring was het ook zoeken voor Linda naar de rode draad van de Leerwerkplaats en welke rol zij hierin had. Volgens Linda heeft dit te maken met het feit dat ze bij aanvang van de Leerwerkplaats geen duidelijke leervraag had. Desondanks heeft Linda tijdens de Leerwerkplaats een aantal belangrijke aspecten ingebracht voor de andere deelnemers waarmee rekening gehouden moet worden in de samenwerking met ervaringsdeskundigen.

*“We willen soms met zijn allen
teveel in een te korte tijd,
maar let erop dat je zorgt dat
iedereen het kan volgen”*

Ten eerste geeft ze aan dat ‘ervaringsdeskundige’ een zeer kwetsbaar beroep is. Het gaat over je eigen ‘zijn’ en je werkt als het ware met je eigen ziekte, handicap, trauma, aandoening of stoornis. Je geeft jezelf heel erg bloot en het blijft altijd de vraag hoe men daarop gaat reageren. Er zijn momenten dat je je hiervoor sterk genoeg voelt. Maar het kan ook gebeuren dat het te spannend is of dat je jezelf niet sterk genoeg voelt. Linda zelf vindt het op dit moment bijvoorbeeld gemakkelijker om een lezing te geven aan volwassen professionals die een bijscholing over autisme volgen, dan aan een groep studenten waarvan ze niet weet of zij oprechte interesse hebben in haar verhaal of dat het verplichte leerstof is. Linda heeft een keer een gastcollege op de HAN op het allerlaatste moment afgezegd, omdat ze zo zenuwachtig was dat ze er aan onderdoor ging. Linda geeft aan dat het kennen van de contactpersoon en duidelijke afstemming over tijd, locatie, doel en doelgroep van de lezing essentieel is. Dit maakt dat Linda ontspannen aan haar lezing kan beginnen. Ondanks alle voorbereidingen moet je je als collega van een ervaringsdeskundige altijd realiseren dat iemand niet kan komen opdagen. Een persoon kan met alle goede bedoelingen “Ja” op iets zeggen, maar uiteindelijk de belofte toch niet nakomen vanwege schommelingen in de psychische toestand.

Ten tweede is het belangrijk om stil te staan bij de financiële consequenties. Momenteel zit Linda in de Wajong en zet ze haar ervaringskennis vrijwillig in binnen

de RIBW en de WMO-Denktank. Het risico dat je loopt als je als betaalde kracht je ervaringsdeskundigheid inzet, is dat je het recht op een uitkering of toeslagen mist. Linda is bovendien bang dat je als ervaringsdeskundige niet genoeg kan verdienen om van te kunnen leven. Daarnaast loop je het risico dat je van je ziekte, handicap, trauma, aandoening of stoornis zoveel last gaat krijgen dat je terugvalt en je werk niet naar behoren kan uitvoeren. Je moet dus oppassen met opgeven van je financiële zekerheid. Linda zou graag zien dat er een financieel vangnet komt, zodat het risico om de stap te maken van vrijwilliger naar professional minder groot wordt. Linda twijfelt niet aan de noodzaak van het samenwerken met ervaringsdeskundigen, maar of ze zelf ervaringsdeskundige kan zijn, daarover heeft ze haar bedenkingen. Aan de ene kant heeft ze het gevoel steeds opnieuw hetzelfde te vertellen en op een gegeven moment heeft iedereen je verhaal wel gehoord. Aan de andere kant heeft ze gemerkt dat ze met haar verhaal heel concreet aan kan geven waar het over gaat aan bijvoorbeeld leden van de gemeenteraad en de staatssecretaris. Dit hoeft allemaal niet hoogdravend en moeilijk. Tegen haar eigen verwachting in, heeft Linda gemerkt dat in hogere geledingen eenvoudig taalgebruik heel goed ontvangen wordt.

Tot slot is het belangrijk om zowel binnen de Leerwerkplaats als ook binnen andere settings de tijd te nemen om iedereen écht te kunnen laten participeren: “We willen soms met zijn allen teveel in een te korte tijd, maar let erop dat je zorgt dat iedereen het kan volgen.”

&WIEKE SHIREEN

*“Trouw blijven aan je
ervaringsdeskundigheid en
niet meekleuren met de rest”*

Shireen van Rosmalen-Kaijadoe werkt bij Karakter, afdeling Innovatie en Ontwikkeling. Zij houdt zich bezig met netwerkvorming, patiëntparticipatie, praktijkgericht onderzoek en met de inzet van ervaringsdeskundigheid. Ze is deelnemer geweest aan de Leerwerkplaats omdat zij met anderen in netwerksamenwerking wil onderzoeken hoe ervaringsdeskundigheid ingezet kan worden bij haar eigen organisatie. Zij wil graag leren van de ervaringen van anderen. Wieke Stolte is moeder van een puber met autisme die op sociaal/emotioneel niveau als peuter functioneert. Wieke heeft zelf niet deelgenomen aan de Leerwerkplaats maar is prominent betrokken bij een project van en door ervaringsdeskundige moeders. Het gaat hier om een project met moeders van thuiszittende kinderen met een ernstige vorm van autisme. Een bijzonder en klein opgestart project, dat door kleine stappen te zetten, vanzelf groot werd, mede geïnspireerd door input uit de Leerwerkplaats. Dit project waarbij de moeders hun krachten gebundeld hebben, heeft geleid tot een grote netwerkbijeenkomst in Nijmegen met netwerkpartners afkomstig uit het hele land. Deze bijeenkomst leidde tot diverse nog lopende vervolgactiviteiten. Zo is er een denktank opgericht in de gemeente Culemborg over een onderwijs-ontwikkelplek voor kinderen die niet in het project 'weer-samen-naar-school' passen. Ook is er zelfs een werkgroep bij het Ministerie van VWS opgezet om te kijken naar iedere unieke (niet)schoolsituatie.

De rijke diversiteit aan deelnemers, dat was volgens Shireen het allerbeste van de bijeenkomsten van de Leerwerkplaats: "Heel bijzonder om zo met elkaar in gesprek te gaan. Om te merken dat iedereen zijn eigen verhalen, ervaringen maar ook zijn eigen agenda heeft. En een eigen kijk naar elkaar. Door onze vooringenomenheid vergeten we gewoon te luisteren naar wat de ander te zeggen heeft." Wieke vult aan: "Luisteren, gewoon echt luisteren is het belangrijkste. Daarvoor moet je vooral iets niet doen: je moet niet praten, maar vragen en luisteren naar het verhaal en de behoefte en aansluiten."

“Je bent natuurlijk meer dan alleen maar die persoon met ervaring”

Shireen weet dat in de werkpraktijk de positie van en de omgang met ervaringsdeskundigen niet gemakkelijk is: "Het is lastig voor mensen om te kunnen 'levelen' met iemand met een psychische of psychiatrische achtergrond. Bij een lichamelijke beperking is dat minder een probleem. Hulpverleners vinden het moeilijk om echt

naast de cliënt en ouders te staan. Zij vinden het lastig of eng vanwege het verschil in positie hulpverlener - cliënt. Daarom is het goed dat bij ieder overleg (ouders van) een cliënt of een ervaringsdeskundige aanwezig is, want er wordt door hulpverleners anders gesproken in hun bijzijn.” Wat is volgens Wieke de meerwaarde van samenwerken met ervaringsdeskundigen? “Ervaringsdeskundige ben je ieder moment van de dag. We worden steeds meer voor vol aangezien. Vroeger werd over ons gepraat, nu steeds meer mét ons. Ik voel me nu echt wel meer gehoord. Een ervaringsdeskundige spreekt uit het hart, dat werkt bevrijdend en maakt los uit hokjesdenken. Het geeft ruimte voor een nieuwe kijk als er echt naar de ervaringsdeskundige geluisterd wordt.”

Wieke en Shireen plaatsen ook enkele kritische kanttekeningen ten aanzien van de inzet van ervaringsdeskundigen. Wieke: “Ervaringsdeskundigheid kan ook hinderlijk zijn als mensen te prat gaan op hun deskundigheid. Hoor of zie mij want ik ben toch de ervaringsdeskundige!” Shireen: “Ik heb ook wel wat tegen de term of de manier waarop het wordt ingezet. Het werkt vaak zo dichotoom, zwart/wit. Het feit dat je ervaringsdeskundige bent, laat maar een stukje van iemand zien. Je bent natuurlijk méér dan alleen maar die persoon met ervaring. Maar dat is wel het enige stuk waarop je aangesproken wordt. Daarin beweeg je je toch in de taal van de GGZ: diagnoses. De stempel die je een ervaringsdeskundige geeft, past daar in.”

De leervraag van Shireen binnen de Leerwerkplaats luidde: ‘Hoe kunnen wij binnen Karakter ervaringsdeskundigheid meer en beter inzetten?’ Wat heeft Shireen bereikt? “Ik heb, geïnspireerd door de Leerwerkplaats, ‘ervaringsdeskundigheid’ daadwerkelijk meer in mijn werk bij Karakter ingezet. Ik werd er steeds aan herinnerd voor de volgende bijeenkomst en ging vanuit een ander perspectief naar mijn werk kijken. Ik was er al veel mee bezig, maar door de Leerwerkplaats voelde ik mij gesteund en zag ik nog meer de noodzaak van de inzet van ervaringsdeskundigheid in.” Karakter werkt samen met ervaringsdeskundigen van Ixta Noa. De ervaringsdeskundigen zijn vrijwilligers die bijvoorbeeld op de High Intensive Care Unit in Nijmegen ingezet worden. Shireen zou zelf toe willen naar een situatie waarin de inzet van ervaringsdeskundigheid een betaalde baan is. De Leerwerkplaats maakte Shireen ook meer bewust van haar begeleiding van studenten. “Het is een gegeven dat 1 op de 4 mensen in Nederland te maken krijgt met de GGZ. Dat geldt natuurlijk ook voor werkers binnen Karakter. Er hebben dus heel veel professionals binnen Karakter vanuit eigen ervaring te maken met de GGZ. Toch wordt daar weinig over gesproken. Toen ik zelf SPH studeerde waren in onze klas 18 van de 24 studenten op een of andere manier ervaringsdeskundige, soms zelf, maar vaak ook in de directe leefsfeer: vader, moeder, broer, zus, partner. Zodoende was er al veel kennis in de klas waar weinig tot niets mee werd gedaan. Ervaringskennis was destijds helaas geen bron van kennis binnen de opleidingen Social Work. Dat zal in het huidige sociaal (ped)agogisch onderwijs niet anders zijn. Een gemiste kans.”

Tips en wensen van Shireen en Wieke met betrekking tot ervaringsdeskundigheid:

Algemeen

- * Werk aan gelijkwaardigheid en betaling.
- * Een opleiding tot ervaringsdeskundige is geen garantie voor goede ervaringsdeskundigen. Maak onderscheid tussen kennis en kunde.
- * Zorg dat er sprake is van dialoog: vertellen maar ook luisteren.

Voor praktijkorganisaties

- * Binnen GGZ instellingen wordt gewerkt met ervaringsdeskundigen. Dat mag meer van binnenuit, geïntegreerd in de hele aanpak; het vraagt om een bepaalde een ‘mindset’.
- * Sta open voor de verhalen van ervaringsdeskundigen, wees nieuwsgierig en luister met een open blik.

Voor ervaringsdeskundigen

- * Zorg dat je eerst van je interne stigma afkomt. Anders blijf je slachtoffer van je eigen stigma.
- * Blijf uit een slachtofferrol.
- * Zorg voor rugdekking van bijvoorbeeld een coach, want als ervaringsdeskundige ben je steeds buitenbeentje en dat is zwaar.
Blijf trouw aan je 'ervaringsdeskundigheid' en kleur niet mee met de rest. Het is nu eenmaal van nature zo dat je graag bij de groep wilt horen. Als ervaringsdeskundige moet je sterk in je schoenen staan.
- * Wees eerlijk in je CV.

Voor docenten

- * Stel jezelf kwetsbaar op, ook over eigen ervaringen.
- * Wees zorgvuldig in nagesprekken. Zorg voor veiligheid. Check steeds, faciliteer en ga naast ervaringsdeskundige en student staan. Heb aandacht voor iedereen.
- * Geniet van de kracht van persoonlijke verhalen.
- * Maak meer tijd voor het betrekken van ervaringsdeskundigen in het onderwijs. Een student Social Work met persoonlijke ervaring op het gebied van psychiatrie, handicap of verslaving brengt ervaringskennis mee. Denk als onderwijsinstituut na over de vraag wat het inbrengen van ervaringskennis als bron van kennis betekent binnen een HBO-opleiding tot hulpverlener.

*“De oude boom leert ons over
ervaringsdeskundigheid”*

BIANCA

Bianca van Raaij is werkzaam bij het Zelfregiecentrum te Nijmegen. Ervaringsdeskundigheid staat voor Bianca voor delen, uitwisselen en het geven van vertrouwen. Deze oude boom is een symbool van wijsheid door zijn levenservaring en geeft kracht om tegenaan te leunen als het nodig is. De boom en het mos leven in symbiose en hebben elkaar nodig. Dat geldt ook voor een ervaringsdeskundige en iemand die hij of zij ondersteunt.

COLETA

*“Zoeken, voelen, kijken, ervaren,
met vallen en opstaan”*

Coleta Platenkamp heeft in 2004 de Stichting CCC, Coleta's Chronische Circus opgericht (www.patiëntervaringsverhalen.nl). Het doel van Stichting CCC is "om de stem van de patiënt te laten horen en mee te laten tellen, in dialoog, vanuit het perspectief van de patiënt om zo zorg en 'leven met' te verbeteren. Er werd vaak door hulpverleners en professionals verteld dat patiëntenkennis zo versnipperd te vinden was, wel ziekte- of aandoening specifiek, maar niet overstijgend. Daar heeft de Stichting CCC wat aan gedaan.

Het stichtingswerk heeft geresulteerd in aanwezigheid van veel patiëntenkennis op de website. Er staan veel besproken egodocumenten in boekvorm, geschreven door patiënten/cliënten of hun omgeving. Coleta heeft zelf ongeveer 3000 egodocumenten in boekvorm gelezen. Ook weblogs, docu(dagboeken), relevante websites en nog veel meer patiëntenkennis is op de site bij elkaar gezet. Ze zijn toegankelijk gemaakt met een zoekmachine. Daarnaast is Coleta zich gaan begeven in diverse netwerken en heeft zij de patiëntenkennis die zij heeft vergaard ingezet op diverse plekken. Op deze manier draagt ze bij aan verbetering van zorg, zorgonderwijs, zorgonderzoek en zorgbeleid: "Dat heeft mijn interesse over inzet van ervaring, ervaringskennis, ervaringskunde, ervaringsdeskundigheid sterker gemaakt en ook gevoed." Toen De Haagse Hogeschool vroeg of ze mee wilde werken aan het ontwikkelen van een Learning Community Patiënten Participatie, waarbij ook de praktijk betrokken werd, wilde zij graag uitzoeken wat er al bekend was over het gebruik van de kennis van patiënten in de praktijk op het gebied van zorg, onderzoek, onderwijs en beleid. Deze wens werd het onderwerp van de leervraag van Coleta binnen de Leerwerkplaats.

Ze heeft tijdens de periode van de Leerwerkplaats een aantal werkdocumenten ontwikkeld waar mensen zelf in kunnen grasduinen en ook aanvullingen kunnen leveren. Ze zijn te vinden op de site van de Stichting. Deze documenten zijn bedoeld om na te denken over randvoorwaarden, manieren van samenwerken, problemen die er in de praktijk leven en om discussies die nodig gevoerd moeten worden te voeden. Coleta geeft zelf een aantal voorbeelden van deze discussies: "Bijvoorbeeld over de inhoud van een opleiding tot ervaringsdeskundigheid, erkenning van de opleiding, randvoorwaarden die moeten voorkomen dat

“Het zou zonde zijn als nu al die kennis die vrijkomt niet gebruikt wordt om zorg te verbeteren”

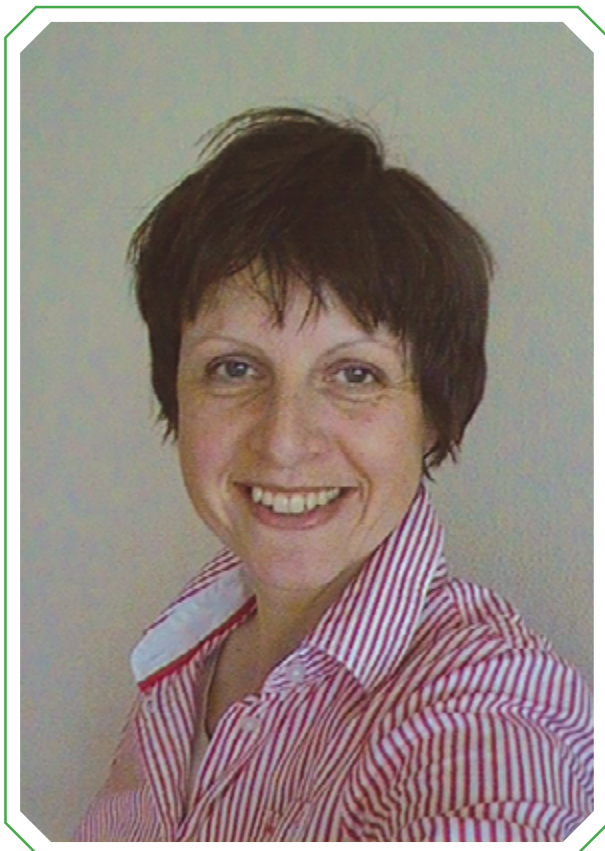
de patiëntenkennis niet uit de verf komt op de plaats waar er om wordt gevraagd, de plek van de ervaringsdeskundige naast de hulpverlener en nog veel meer. Een spannend domein waar nog veel moet gebeuren. Die discussies moeten écht gevoerd worden; het zou zonde zijn als nu al die kennis die vrijkomt niet gebruikt wordt om zorg te verbeteren. Coleta verwoordt het als volgt: "Dat moet samen, in dialoog, met oog voor de ander, waarbij naar verhalen, ervaren knelpunten en perspectieven van alle partijen geluisterd wordt. Met erkenning voor elkaars kwaliteiten en kennis, zonder geheime agenda's, zoals potentiële bezuinigingen."

Op de vraag welk beeld van ervaringsdeskundigheid het verhaal van Coleta kracht kan bijzetten verwijst zij naar het 'ideale zorghuis', een blokkendoos voor kinderen van plus minus 1,5 tot 2 jaar: "De blokken hebben verschillende vormen en voordat ze in het huis passen moet er gedraaid, gezocht, gevoeld, gekeken, vaak overlegd en soms geholpen worden. De blokken staan voor verschillende personen binnen de zorg, patiënten/cliënten, ervaringsdeskundigen, hulpverleners, artsen, verpleegkundigen die zoeken naar de juiste, passende hulpverlening bij personen binnen een bepaalde context." Op het huis staat in Braille waar goede zorg aan moet voldoen: "Onder andere: Ieder(in), 'voor, met en door', randvoorwaarden, samen, in dialoog, professionele kennis, medische kennis, praktijkkennis, patiëntenkennis. Dat beeld heb ik voor ogen: gezamenlijk, met waardering voor elkaars deskundigheid zodat zorg geleverd gaat worden die werkelijk past. En dat wordt zoeken, voelen, kijken, ervaren, met vallen en opstaan."

ERZSEBET

“Je moet verder dan je eigen verhaal”

Via het sociaal wijkteam kwam Erzsebet Baerveldt op het spoor van ervaringsdeskundigheid. Haar coach benoemde dat ze goed over haar 'problematiek' kan vertellen en vroeg of ze niet iets met haar ervaringen wilde doen. Door haar diagnose Asperger (vorm van autisme) heeft Erzsebet onder meer ervaring in de GGZ-hoek. Zij is anders naar mensen gaan kijken: "Je weet niet wat er achter dat gelaat zit. Door bezig te gaan met ervaringsdeskundigheid ben ik op plekken geweest waar ik anders nooit kwam. Het is heel avontuurlijk! Ik heb nieuwe mensen ontmoet. Dat heeft mijn persoonlijke ontwikkeling goed gedaan." Uit eigen ervaring weet Erzsebet hoe waardevol de inzichten van ervaringsdeskundigen

kunnen zijn. Het brengt herkenning, goede tips of 'out of the box' oplossingen. "Dat zou ik ook de politici en beleidsmakers willen vertellen: Dit levert wel wat op!"

Erzsebet is vooral bezig met de vraag hoe ervaringsdeskundigen en professionals in de GGZ zich tot elkaar verhouden. "Professionals doen hun werk en komen soms informatie tekort. Daar zou een ervaringsdeskundige goed op kunnen aansluiten. Maar om die dan betaald en al gelijkwaardig in te zetten...die stap wordt maar niet gezet lijkt wel." Erzsebet geeft aan dat de inzet van ervaringsdeskundigheid samenhangt met macht: "Die machtsstructuur is er steeds, daar bots je tegenaan." Ze benoemt het spanningsveld dat ervaringsdeskundigheid in de GGZ veel wordt gebruikt, maar niet volledig wordt erkend. "Als puntje bij paaltje komt, ben jij toch iemand met een kreukel." Dit zit 'm volgens haar vooral in de ongelijkwaardigheid op geestelijk gebied. "Aangeven dat je ervaringsdeskundige bent in de GGZ, is eigenlijk een verkapte manier om te zeggen 'ik heb een stoornis'." Het is volgens Erzsebet een risico dat deze 'ervaring' zwaarder gaat wegen dan de 'deskundigheid' van de ervaringsdeskundige.

Vanuit haar aandacht voor machtsverhoudingen heeft Erzsebet duidelijke ideeën over wat nodig is om ervaringsdeskundigheid tot zijn recht te laten komen. "Inzet

vanuit ervaringsdeskundigheid is meer dan lotgenotencontact. Je moet profiteren van het hebben van een verhaal, maar niet in je verhaal blijven hangen. Met alleen je eigen verhaal kun je niet de brug slaan naar anderen. Dat vraagt voldoende afstand kunnen nemen van je eigen situatie en vraagt om sociale en analytische vaardigheden.” In de cursussen die Erzsebet volgt om haar ervaringsdeskundigheid te ontwikkelen, komt ze vaak ‘ik-gerichtheid’ tegen. “Terwijl het juist interessant is om je ervaring in te zetten voor een groter geheel!” Dit vraagt van ervaringsdeskundigen dat zij zichzelf genoeg tijd moeten geven om te groeien in hun ervaringsdeskundigheid. “Dat je ook echt wat te bieden hebt. Dat je door extra kennis en door je te vergelijken met anderen het persoonlijke kunt overstijgen. Dat je letterlijk werk van jezelf maakt, of dat nu betaald is of niet.”

Ervaringsdeskundigheid tot zijn recht laten komen vraagt volgens haar van professionals om open te staan voor nieuwe kennis. “Je moet los durven laten dat je het allemaal wel weet. Anders neem je ervaringsdeskundigen niet serieus en dan mis je veel!”

- * **Studenten wil ze meegeven dat ze vooral gaan vragen.** “Stel vragen bij dat wat je uit boeken leert of wat je op je stageplek tegenkomt. Ga hier over in gesprek met de mensen op wie het betrekking heeft. Je kunt het altijd weer naast je neerleggen. Maar dan heb je het in ieder geval gehoord. En kan het je net dat inzicht geven dat nodig is om anderen beter te helpen.”
- * **Erzsebet raadt docenten aan** om zelf een beroep te doen op ervaringsdeskundigen. Door zich bijvoorbeeld bij het voorbereiden van lessen af te vragen: hoe kan ik in gesprek gaan met iemand die hier ervaring mee heeft?
- * **Professionals in de praktijk drukt ze op het hart** om zich open te stellen om mensen te horen en hen serieus te nemen. “Je hoeft nog niet meteen je salaris met hen te delen. Neem ervaringsdeskundigen in hun oorspronkelijke vorm serieus, luister dus ook naar de ‘rauwe’ verhalen.”
- * **Op beleidsniveau wenst Erzsebet dat er discussie blijft over de verhouding tussen ervaringsdeskundigen en professionals:** waar houdt de ene rol op en begint de andere? “Die discussie is belangrijk: je wordt zo gedwongen om met dit vraagstuk bezig te blijven en de rol van ervaringsdeskundigen serieus te blijven nemen.”

SANNEKE

“Aan de goede kant beginnen”

Sanneke Duijf geeft in de terugblik op haar deelname aan dat ze redelijk open en naïef in de Leerwerkplaats is gestapt: “Ik dacht dat ik wist wat ervaringsdeskundigheid was maar ik kende het alleen vanuit mijn eigen referentiekader, waarbij ik ervan uitging dat de expertise ligt in de situatie of de context waarin je bent. Maar ik moest iedere keer mijn eigen beeld bijstellen.”

Ervaringsdeskundigheid heeft voor Sanneke niet zozeer te maken met het aanboren van expertise in een bepaalde context of situatie maar bovenal met persoonlijk contact en het ervaren van eerlijkheid en kwetsbaarheid in de samenwerking. Dat is voor haar de opbrengst geweest van deelname aan de Leerwerkplaats. Dat haar eigen leervraag daardoor enigszins naar de achtergrond verdween vindt ze niet erg. Daar kwam iets anders voor in de plaats: “Ik was vooral contact aan het maken.”

Het spel *‘Kletsborden. Spelen met aandacht voor elkaar’* dat Sanneke samen met mensen met een lichte verstandelijke beperking, hun coach, met onderzoekers en studenten heeft ontwikkeld brengt ze in als illustratie van bovengenoemde ‘pure’ samenwerking. Het spel zelf is niet zozeer het eindproduct, het proces ernaar toe is eigenlijk het product. Sanneke licht toe: “Dat is precies waar het om ging. Hoe zorgen we er in de ontwikkeling van het spel voor dat het een ervaring kan blijven bieden? Het gaat erom dingen los te breken, om zelf aan de slag te gaan, om hiërarchieën te doorbreken en minder te betuttelen.”

Het is niet zo verwonderlijk dat voor Sanneke het beeld van twee handen bovengenoemde ervaring uit de Leerwerkplaats kracht bijzet. De twee handen staan voor haar symbool voor het maken van contact. De handen kunnen op allerlei mogelijke manieren op elkaar, tegen elkaar, naast elkaar. Sanneke: “Ik denk dat het de bedoeling is dat je op een bepaalde manier contact maakt. Wat met mij contact maakte in de Leerwerkplaats waren alle verhalen van mensen. Door de verhalen ging ik dingen beter begrijpen. Samen dingen doen zoals spelen van een spel, helpt bij het maken van contact.”

Het is Sanneke opgevallen hoe groot de behoefte is van ervaringsdeskundigen om ‘iets’ met hun deskundigheid te doen binnen organisaties maar ook hoe groot de vraag is van professionals om ervaringsdeskundigen te betrekken zonder eigenlijk echt te weten hoe. Het is volgens haar belangrijk om de behoefte en de vraag goed op elkaar af te stemmen. Volgens haar is het van groot belang om aan de kant van de ervaringsdeskundigen te beginnen om ervoor te zorgen dat de noodzaak van de één ook echt aansluit op de behoefte van de ander. Dan pas breng je verandering teweeg. Anders loop je het risico om de ervaringsdeskundigen voorbij te lopen en te weinig gebruik te maken van hun ervaring en kennis. Sanneke zegt hierover: “Ik

denk dat we veel beter moeten onderzoeken wat ervaringsdeskundigen eigenlijk willen en te bieden hebben, dan puur te vertrekken vanuit de vraag van de professional. Ik denk dat dat de verkeerde manier is. Dan komt het weer vanuit de instelling of de professional die denkt 'dit hebben we nodig'. Terwijl de ervaringsdeskundige misschien denkt 'dit is helemaal niet wat jullie nodig hebben!'"

Sanneke zou iedereen een diversiteit aan mensen om zich heen gunnen. Volgens haar is dat enorm leerzaam, ook voor professionals of studenten. Maar je moet er volgens Sanneke wel iets voor doen om te kunnen leren. Volgens haar moet je je wel volledig openstellen als persoon. Dat maakt een relatie gelijkwaardig en maakt dat alle partijen zich kunnen ontwikkelen. Sanneke verwoordt het als volgt: "Je moet proberen jezelf altijd als onwetend opstellen. Als je een nieuwe situatie ingaat dan weet je eigenlijk niks, maar je hebt vaak aannames. Wat ervaringsdeskundigheid biedt is dat je ogen geopend worden van wat speelt er NU, wat is nu belangrijk? Je hebt een inbreng van alle partijen nodig om te blijven leren, nieuwe ontwikkelingen teweeg te brengen. Dat je door ervaringen binnen te halen een spiegel voorgehouden krijgt. De nieuwe situaties en ervaringen waarmee je in aanraking komt kunnen een belangrijk begin zijn om dingen anders te gaan doen. Ervaringsdeskundigen hebben ideeën over hoe dingen anders kunnen. Dat kun je dan samen uitproberen en ontdekken."

SOFIE

“Il faut reculer pour mieux sauter”

“Een stapje terugzetten om beter te springen”

Sofie Sergeant werkt als onderzoeker en onderwijscoördinator van de Stichting Disability Studies in Nederland (DSIN) regelmatig samen met ervaringsdeskundigen met een beperking. In haar promotie-onderzoek is co-onderzoek een belangrijk onderzoeksthema. Zij stapte de Leerwerkplaats in met de leervraag: ‘Hoe kan ik waarachtig en eerlijk communiceren met mensen met ervaringsdeskundigheid?’ Hiermee bedoelt Sofie dat – als zij zich aan iets ergert of vragen heeft over het werk van een collega of over de samenwerkingsrelatie – ze daarover open kan en mag zijn, zonder een ‘verborgen agenda’ te hebben. Sofie: “Ik probeer samen te werken op een open en goede manier met ervaringsdeskundigen, maar soms moet je wel dingen kunnen zeggen tegen elkaar. We hebben verschillende aandachtspunten, tempo’s en ritmes. Het is een zoektocht vooruit te geraken in het project zonder dat ik de ander overrule.”

Waarachtig en eerlijk communiceren betekent voor Sofie ook dat de beperking zélf bespreekbaar gemaakt moet kunnen worden, hoewel dit niet makkelijk is. Je moet volgens Sofie beter niet om de beperking heen praten. Een beperking heeft invloed op het functioneren van mensen. Ook in de samenwerking zijn sommige dingen het gevolg van die beperking. Als dat nog nooit een thema is geweest dan is het vervolgens ook lastig om met die beperking rekening te houden, aldus Sofie. Binnen de Leerwerkplaats is Sofie in contact gekomen met mensen die eveneens belang hechten aan deze waarachtigheid in de communicatie met ervaringsdeskundigen. Voor Sofie is het een soort noodzaak om waarachtig en eerlijk te zijn anders sla je in de samenwerking de plank mis. “Want stel je voor dat ervaringsdeskundigheid niet zou samengaan met waarachtigheid dan worden ervaringsdeskundigen toch gewoon in hun hemd gezet? Dan worden ze gebruikt, omdat het politiek correct is ze te betrekken. Of als bewijskracht, om iets er snel door te krijgen, of gewoon omdat het moet.”

Sofie beschrijft dat het tijd kost om onderzoek te doen met ervaringsdeskundigen, omdat iemand met een beperking bijvoorbeeld minder snel kan lezen. Maar het

“Samenwerken is echt ‘on the road’ leren terwijl je op weg bent”

kost ook tijd omdat er aandacht moet zijn voor de wijze van samenwerken in het onderzoek. Of je samen op de goede weg zit moet je aan de orde kunnen stellen. Voor Sofie hangt hiermee de vraag samen of je gelijkwaardig bent in de samenwerking. Soms werk je als collega’s samen maar heeft de ervaringsdeskundige minder macht: “In de samenwerking met mijn co-onderzoeker is het duidelijk: we hebben evenveel recht van spreken en we zijn even

belangrijk voor het onderzoek maar ik weet de weg naar de literatuur, ik kan Engelse teksten lezen (die ik vertaal en samenvat voor mijn co-onderzoeker). We werken samen en stemmen af maar als puntje bij paaltje komt ga ik bepaalde beslissingen nemen. We zijn dus gelijkwaardig maar er is ook verschil: verschil in taken, opdracht en verantwoordelijkheid. En daar is niets mis mee, maar daar moeten we wel duidelijk over zijn met elkaar. Ik wil haar niet sparen (en omgekeerd ook graag).” Regelmatig wordt Sofie geconfronteerd met haar eigen ongeduld. Een Frans gezegde helpt haar met eigen ongeduld om te gaan: “Ik ga af en toe te snel. Ik heb een beeld gevonden om daarmee om te gaan. In het Frans zeggen ze: *‘il faut reculer pur mieux sauter’*.”

Je moet een paar stappen achteruit zetten om beter te kunnen springen. Dat beeld helpt mij in de samenwerking met mijn co-onderzoeker. Zij dwingt mij om trager te zijn en een paar stappen achteruit te zetten, maar misschien helpt mij dat wel om beter te kunnen springen samen met haar. We gaan een tragere weg maar het wordt veel interessanter, en het resultaat bevat veel meer diepgang en helderheid.”

Daar waar Sofie enerzijds de ongelijkheid in de samenwerking beschrijft, benoemt ze later in het gesprek juist het belang van de gelijkwaardigheid die nodig is om samen verder te komen. In de samenwerking moet het letterlijk van twee kanten komen vindt Sofie. Het is belangrijk te zoeken naar wat je verbindt, waar je beiden kwetsbaar bent. Pas dan ontstaat nabijheid, dan kom je dichterbij elkaar, dan krijg je toegang tot elkaar en dan kun je ook beter samenwerken. Sofie: “Als je bang bent van elkaar, als je jezelf distantieert, of jezelf heel sterk voordoet dan kom je er niet. Misschien kunnen we alleen maar samen werken door te zoeken naar wat

ons verbindt. Waar vinden we elkaar? Maar dan moet je je als persoon zonder beperking ook kwetsbaar durven opstellen. Wat betreft de samenwerking met mijn co-onderzoeker: als ik toegeef dat ik het niet weet of dat ik overspoeld word door informatieverzameling en -analyse, laat ik haar toe om ruimte in te nemen, om mij structuur te bieden.”

Sofie onderstreept haar verhaal aan de hand van het beeld van de avontuurlijke bergschoen. “Samenwerken is echt ‘on the road’ leren terwijl je op weg bent. Je kan er heel veel over leuteran, maar je moet het gewoon gaan doen. Door die weg te gaan leer je over het pad. Je moet eerst die schoenen aan doen en beginnen en dan val je sowieso in diepe of ondiepere putten, maar dat merk je dan wel. Daar moet je dan ook niet te bang voor zijn. Als je samenwerkt met ervaringsdeskundigen, dan haal je wel problemen in huis (lacht). De communicatie loopt niet altijd makkelijk en je verplaatsen van de ene plek naar de andere is niet evident. Dat is part of the game. Toch maar die schoenen aan trekken. Of zoals Pipi Langkous zegt: ‘ik heb het nog nooit gedaan, dus ik denk dat ik het wel kan’.”

Cartoon: René Krewinkel

DSiN heeft in nauwe samenwerking met de Projectgroep Leerwerkplaats Ervaringsdeskundigheid van de HAN onderwijsmateriaal samengesteld:

<https://disabilitystudies.nl/les-en-studiemateriaal/ervaringsdeskundigheid>

PAUL & LEVI

“Ga het doen!”

Levi van Dijk is ervaringsdeskundige. De formele naam van zijn beperking is Cerebrale Parese Quadriplegie. Hij heeft een sterk disharmonisch intelligentieprofiel: zijn taalontwikkeling is veel beter dan zijn rekenontwikkeling. Dit brengt onder andere met zich mee dat hij zich moeilijk kan oriënteren wanneer hij ergens voor het eerst is. Dan kan hij letterlijk verdwalen. Daarnaast is het uitvoeren van fijne motorische handelingen lastig voor hem. Ervaringsdeskundigheid betekent voor Levi meer dan het hebben van ervaringskennis. Iemand die ervaringsdeskundig is moet volgens Levi overstijgend kunnen kijken en bij voorkeur ervaringskennis in de praktijk kunnen verbinden met wat er in de theorie over gezegd wordt. Ervaringen hebben voor ieder een andere betekenis; daartoe moet je jezelf als ervaringsdeskundige kunnen verhouden en in gesprek kunnen gaan. Paul Vogels is docent bij de Sociale Studies Deeltijd van de HAN. Voor hem was de Leerwerkplaats verrassend; hij is veel te weten gekomen over ervaringsdeskundigheid. Hij heeft door de Leerwerkplaats een nieuwe kijk op ervaringsdeskundigheid gekregen. Hij ziet een duidelijk onderscheid tussen ervaringskennis en de kunde om het in te zetten. Het gaat er volgens hem om dat de ervaringsdeskundige zijn eigen ervaring duidelijk heeft en het persoonlijke verhaal eraf kan halen. Dat hij zich kan verhouden tot wat voor hem zelf belangrijk is en dat wat voor de ander anders kan zijn. Hij moet daarmee zicht hebben op de ander en de interactie met de ander om goed aan te kunnen sluiten.

“De cliënt is ‘klant’, terwijl de ervaringsdeskundige dat niet is”

Levi en Paul hebben een hinkelbaan als metafoor gemaakt om hun leerweg in de Leerwerkplaats uit te beelden. Het verbeeldt het proces dat ze lopen en gelopen hebben: “Alles verloopt stapsgewijs maar niet altijd in één rechte lijn of zonder vallen en opstaan.” Paul vergelijkt het ook met hoe hij Levi ziet lopen: “Hinkelend, rustig lopen, soms bijna vallen en zeker weer opstaan.” Het proces van hinkelen zien ze ook als de zoektocht in het deskundig worden als ervaringsdeskundige; “Dat is nooit een rechte lijn.” Volgens Levi heb je jezelf in die zoektocht te verhouden tot de systemen waarin je als ervaringsdeskundige werkt: hoe je in dat systeem past en je doelstellingen kunt verwezenlijken. Soms is dat een lastige zoektocht.

Beiden vonden het inspirerend om deel te nemen aan de Leerwerkplaats en om samen met een leervraag aan de slag te gaan die gericht was op ervaringsdeskundigen en het onderwijs in Sociale Studies Deeltijd. De leervraag waarmee zij aan de slag gingen luidde: Welke rol speelt ervaringsdeskundigheid bij Sociale Studies

Deeltijd en hoe kan de samenwerking efficiënter en effectiever gemaakt worden voor zowel ervaringsdeskundigen als het onderwijs?

Levi en Paul hebben de huidige situatie in het deeltijdonderwijs Sociale Studies in beeld gebracht: “Waar en hoe komen we ervaringsdeskundigen tegen en waar en hoe worden ervaringsdeskundigen ingezet?” Ze ontdekten dat er op dit moment slechts fragmentarisch aandacht besteed wordt aan ervaringsdeskundigheid. Paul: “Het is heel erg afhankelijk van de affiniteit die een docent heeft met het onderwerp. Vanuit studenten komen echter steeds meer signalen om aandacht te besteden aan ervaringsdeskundigheid. Studenten zoeken dit vanuit hun eigen ervaringen of omdat het een steeds grotere rol speelt binnen GGZ instellingen.”

Sociale Studies Deeltijd is een beroepsopleiding en dat brengt volgens Paul met zich mee dat de praktijk een grote rol moet spelen in de opleiding. Het samenwerken met ervaringsdeskundigen kan heel waardevol zijn en het zou het empathisch vermogen van studenten kunnen vergroten. Ervaringsdeskundigen kunnen overbrengen wat een bepaalde bejegening of begeleiding betekent voor de cliënt: wat brengen interventies bij een ander teweeg? Daarvoor is het van belang om als ervaringsdeskundige over een zeker reflectief vermogen te beschikken. Levi: “Het overwinnen van ‘cliënt zijn’ of een weg gevonden hebben in het ‘cliënt blijven’.” Levi geeft aan dat een ervaringsdeskundige een andere relatie heeft tot een professional dan een cliënt. De cliënt is ‘klant’, terwijl de ervaringsdeskundige dat niet is. Ervaringsdeskundigen werken eerder samen met de professional. Ze hebben beiden een verschillend perspectief op een thema: “Wanneer je een cliënt een vraag stelt over bejegening, zal hij vertellen hoe hij dat aan den lijve heeft ondervonden. Maar wanneer diezelfde vraag aan een ervaringsdeskundige gesteld wordt, zal hij een overstijgend antwoord geven dat geldt voor meerdere cliënten en niet alleen voor hemzelf.”

Wil de inzet van ervaringsdeskundigen in het onderwijs slagen, dan moet duidelijk zijn wat het doel en de meerwaarde is van hun inzet. Dan kunnen ze hun ervaringskennis beter overbrengen. Ook moeten ze feedback kunnen ontvangen op hun bijdrage, om zichzelf te blijven ontwikkelen. Paul heeft de indruk dat een groot aantal studenten in de deeltijdopleiding op enige wijze persoonlijk bekend is met psychische problematiek. Het is de vraag hoe je in het onderwijs daarmee iets voor elkaar kan betekenen. Studenten brengen waardevolle kennis mee die je in het onderwijs kan gebruiken en niet verloren moet laten gaan. Paul vraagt zich af of het mogelijk is om deze kennis en ervaringen duurzaam te verwerken, bijvoorbeeld in een leerlijn. De periode van de Leerwerkplaats lijkt te kort om iets structureels op tafel te leggen en een antwoord te krijgen op de leervraag van Levi en Paul. Ze hebben wel een paar mooie resultaten geboekt. Het thema ervaringsdeskun-

digheid is onder de aandacht van de onderwijsontwikkelaars van Sociale Studies Deeltijd en krijgt een structurele plek in het onderwijs. Een ander succes is dat Levi, samen met andere ervaringsdeskundigen, zitting heeft in de klankbordgroep van Sociale Studies Deeltijd en al is benaderd om dezelfde rol te vervullen bij de ontwikkeling van de voltijdopleiding van Social Work. Ervaringsdeskundigen worden als een waardevolle bron van informatie gezien door de ontwikkelaars van sociale opleidingen. Volgens Levi en Paul is het belangrijk dat de inzet van ervaringsdeskundigheid omarmd en gefaciliteerd wordt door de HAN door het een formele status te geven: “Het moet helder zijn dat het voor een praktijkopleiding van belang is om, naast het leren van theorie, vaardigheden en werken in de praktijk, het overstijgende perspectief uit de praktijk te kennen.” De samenwerking met ervaringsdeskundigen vraagt dan wel ondersteuning met de juiste middelen en een gepaste waardering volgens Levi.

Tips

Ervaringsdeskundigen:

- * Zelf duidelijk hebben: wat wil je bereiken; waarin en waartoe ben je ervaringsdeskundige?
- * Jezelf blijven ontwikkelen.
- * Feedback kunnen ontvangen.
- * Reflectieve vermogens bezitten. Jezelf realiseren wat je toe te voegen hebt; als je dat weet kan je het beter overbrengen in het onderwijs.

Opleidingen:

- * Ervaringsdeskundigheid hoort vanzelfsprekend in het onderwijs met als doel verbetering van de kwaliteit van studenten die aan de slag gaan in het werkveld.
- * Bieden van veiligheid is belangrijk. Het vraagt maatwerk en dat kost geld.
- * Breng verschillende soorten ervaringsdeskundigen bij elkaar. Het verrijkt de ervaringsdeskundigheid.
- * Meer mobiliseren van ervaringsdeskundigheid onder studenten en hen meer tot hun recht laten komen.
- * Kijk of er behoefte is aan een minor ervaringsdeskundigheid.

Onderzoekers:

- * Onderzoek welke kennis al voorhanden is en kijk dan pas wat je verder wilt onderzoeken. Maak daarmee een gerichte keuze.
- * Ontwikkel een databank met kennis over ervaringsdeskundigheid.

Beleidsmakers:

- * Geef de mogelijkheden aan en geef een visie. Neem een standpunt in en profileer je.

Verhalen van deelnemers aan de Leerwerkplaats Ervaringsdeskundigheid:

Bea Jonker, Bram Göring, Linda Dekker, Wieke Stolte, Shireen van Rosmalen-Kaijadoe, Bianca van Raaij, Coleta Platenkamp, Erzsebet Baerveldt, Sanneke Duijf, Sofie Sergeant, Paul Vogels, Levi van Dijk.

Geïnterviewd door de organisatoren van de Leerwerkplaats Ervarings-

deskundigheid: Maaike Hermsen, Ida van Asselt-Goverts, Lineke van Hal, Mariëtte van Hees, Elske van Oostaijen, Paul Vogels.

Met dank aan alle overige deelnemers van de Leerwerkplaats:

Ineke Kleinpenning, Nathalie Wils, Marion Blom, Ineke de Laat, Henny Ketelaar, Jacqueline Steenmans, Tanja Möller, Sanne Dierick.

Deze publicatie is onderdeel van *De Kracht van Ervaring*
Vormgeving: www.sannekeduijf.com

Lectoraat Zorg voor Mensen met een Verstandelijke Beperking
Lectoraat Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief
Lectoraat Werkzame Factoren in de Jeugd- en Opvoedhulp
© Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, 2017
Kenniscentrum.HANSOCIAAL@han.nl

